

PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

УДК 35.073
JEL H57

DOI: 10.26906/EiR.2024.1(92).3339

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ У РЕСПУБЛІЦІ БОЛГАРІЯ

Арабаджийський Ніколай*, професор,
доктор адміністрування та управління
Новий болгарський університет, Республіка Болгарія

*ORCID 0009-0005-5205-7249

© Арабаджийський Н., 2024

Стаття отримана редакцією 19.01.2024 р.
The article was received by editorial board on 19.01.2024

Вступ. Публічне управління у сфері державних закупівель є важливою частиною державного регулювання суспільних відносин. Державні закупівлі в Республіці Болгарія регулюються на основі її міжнародних зобов'язань, загальноєвропейським законодавством згідно з Директивами ЄС та нормами національного законодавства.

Українським постачальникам продукції та читачам стан публічних закупівель в Болгарії та їх нормативно-правове забезпечення частково відомі через низку публікацій для підтримки реформ у сфері публічних закупівель України, зокрема, рекомендацій для українських постачальників щодо участі в публічних закупівлях Республіки Болгарія, та окремих публікацій відносно болгарського досвіду нормативно-правового забезпечення реформ (Бурдяк В.І., Єгоричева С.Б., Лахижа М.І. та інші).

Метою даної статті є надання додаткової інформації для українських вчених та практиків з питання організації державних закупівель в Болгарії.

Основний матеріал і результати дослідження.

1. Нормативно-правова база здійснення публічних закупівель

Законодавство у сфері публічних закупівель в Республіці Болгарія бере свій початок з 1997 року, коли було прийнято перший Закон про державні та муніципальні закупівлі (ЗДМЗ) [1]. У 1999 році він був скасований прийнятим тоді Законом про громадські закупівлі (ЗГЗ) [2], який визначав умови закупівель органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Метою закону було підвищення ефективності використання бюджетних і громадських коштів шляхом встановлення прозорості, здійснення ефективного контролю за їх витрачанням, забезпечення умов конкуренції та стимулювання економічного розвитку.

Постановою № 59 від 24 квітня 2000 р. Рада міністрів Республіки Болгарія прийняла Прядок здійснення публічних закупівель, нижчих порогових значень, визначених у статті 7, параграф 1 Закону про державні закупівлі [3]. У ньому були визначені умови їх призначення. Ці замовлення називають «малими публічними закупівлями». Такими були всі закупівлі, вартість яких на день оголошення процедури закупівлі без ПДВ була нижчою від порогових значень, встановлених Законом про публічні закупівлі.

У 2004 році Республіка Болгарія прийняла повністю новий Закон про публічні закупівлі (ППЗ) [4]. У мотивах його прийняття декларується, що він гармонізований з вимогами Європейського Союзу. Згодом було прийнято низку підзаконних актів, які окреслили законодавчу базу у сфері публічних закупівель.

Вони відповідають європейським директивам і правилам укладання державних контрактів. Діяльність, структура та організація роботи та чисельний склад Агентства з державних закупівель, створе-

ного відповідно до Закону про публічні закупівлі, були регламентовані у 2004 році організаційними положеннями [5]. У 2006 році постанова регулювала умови виконання ООП [6].

Прийняття нових директив у наступні роки потребує внесення змін та доповнень до ЗОР та підзаконних актів щодо його впровадження (таблиця 1). Усі європейські директиви та регламенти щодо державних закупівель, а також національні нормативні акти оприлюднені на сайті Агентства з публічних закупівель [7].

Таблиця 1

№	ВИД ДИРЕКТИВИ
1	Директива 92/13ЕС від 25.02.1992 про координацію нормативних та адміністративних актів щодо імплементації положень Співтовариства щодо надання замовлень підрядниками у секторах: водопостачання, енергопостачання, транспорт і телекомунікації/Директива про галузевий контроль/;
2	Директива 98/4/ЄС від 14.06.1993 про координацію присудження замовлень у секторах: водопостачання, енергопостачання, транспорт і телекомунікації /Галузева директива/ – зі змінами. з Директивою 38/4/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16.02.1998;
3	Директива 1999/93/ЕС – Рамкові умови ЄС щодо електронного підпису;
4	Директива 2001/78/ЄС про використання стандартних форм для оголошень про державні закупівлі/Єдині форми в ЄС/;
5	Директива 2001/78/ЄС про використання стандартних форм для оголошень про державні закупівлі/Єдині форми в ЄС/;
6	Директива 2004/18/ЄС Європейського Парламенту та Ради про координацію процедур присудження державних контрактів на будівництво, послуги та постачання – скасована з 18.04.2016;
7	Директиви 89/665/ЄЕС, 92/13/ЄЕС та 2007/66/ЄС щодо процедур оскарження державних закупівель;
8	Директива 2009/81/ЕС про державні закупівлі у сфері оборони та безпеки.
РЕГЛАМЕНТИ	
1	Регламент Комісії (ЄС) № 1251/2011 від 30 листопада 2011 р. про внесення змін до Директив 2004/17/ЄС, 2004/18/ЄС та 2009/81/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо порогових значень їх реалізації для процедури державних закупівель;
2	Регламент Комісії (ЄС) № 1336/2013 від 13 грудня 2013 року. про внесення змін до Директив 2004/17/ЄС, 2004/18/ЄС та 2009/81/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо порогових значень, що застосовуються ними для процедур державних закупівель.

Джерело: підготовлено автором на основі [7]

Постановою № 233 від 3 вересня 2004 року Рада міністрів Республіки Болгарія прийняла Рішення про порядок і умови укладання спеціальних публічних закупівель [8]. Визначено умови та порядок укладання державних контрактів, пов'язаних з обороною та безпекою країни, предметом яких є інформація, що становить державну таємницю, контрактів, виконання яких має супроводжуватися спеціальними заходами безпеки відповідно до чинного законодавства країни та порядок поставок і послуг, пов'язаних з виробництвом і торгівлею зброєю, боєприпасами та військовою технікою.

Постановою № 249 від 17 вересня 2004 року Рада Міністрів Республіки Болгарія затвердила Порядок укладення малих державних контрактів [9]. У 2009 році було затверджено Порядок здійснення попереднього контролю за процедурами державних закупівель, що фінансуються повністю або частково за рахунок європейських коштів [10] та Порядок проведення конкурсів у сфері містобудування та інвестиційного проектування [11].

З 2012 року умови укладання державних контрактів у сфері оборони та безпеки регулюються Законом про публічні закупівлі.

Умови та порядок укладання державних закупівель у цій сфері визначаються розпорядженням за ст. 13, абз. 3 Закону про публічні закупівлі (ЗДЗ) щодо критеріїв та порядку визначення основних національних інтересів у сфері безпеки та оборони у розумінні ст. 346 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) та Порядок укладення контрактів [12], прийнятий у 2013 році Радою Міністрів за поданням Міністра внутрішніх справ, Міністра оборони, Міністра економіки, енергетики та туризму та міністра фінансів. Положення також визначає умови та порядок укладення компенсаційних (залікових) договорів, а також випадки їх допускання.

У зазначені акти було внесено низку змін, найбільш значні з яких відбулися у 2006 році у зв'язку зі вступом Республіки Болгарія до Європейського Союзу, з метою досягнення повної відповідності європейському законодавству у цій сфері та, зокрема, з прийнятими положеннями та директивами.

Дослідження показують, що створена на основі зазначених нормативних актів організація здійснення діяльності щодо публічних закупівель у Республіці Болгарія передбачає створення корупційних схем.

У 2014 році Рада міністрів Республіки Болгарія прийняла Національну стратегію розвитку сектору державних закупівель в Болгарії на період 2014-2020 рр., а також План її реалізації [13]. Головне завдання стратегії – «підвищення ефективності та законності при здійсненні державних закупівель».

На виконання стратегії у 2016 році було прийнято абсолютно новий Закон «Про публічні закупівлі» (ЗПЗ) [14], який впроваджує європейські директиви, прийняті в 2014 році щодо державних закупівель, що здійснюються класичними та галузевими замовниками [15]. Того ж року було прийнято Положення про впровадження Закону про публічні закупівлі [16]. У 2017 році було прийнято новий Організаційний регламент Агентства з публічних закупівель [17]. У 2019 році було прийнято Постанову про зовнішніх експертів у сфері попереднього контролю публічних закупівель [18].

2. Об'єкти та суб'єкти державних закупівель

Публічні закупівлі мають відповідні об'єкти та суб'єкти.

Об'єкти публічних закупівель являють собою сукупність предметно-практичних заходів, на які спрямовані органи державної влади та місцевого самоврядування з метою ефективного виконання відповідних державних функцій.

Об'єктами публічних закупівель є:

– *будівництво, в тому числі:*

- здійснення або проектування та здійснення будівництва;

- здійснення або проектування та здійснення будівництва;

- постачання товарів, що здійснюється через купівлю, лізинг, оренду чи фінансову оренду, з правом або без права купівлі, а також усі необхідні попередні дії для використання товару, такі як монтажні чи монтажні роботи, випробування машин і обладнання та інше;

– *надання послуг.*

При укладенні державних контрактів використовуються коди номенклатур Загального термінологічного словника, прийнятого Регламентом (ЄС) № 2195/2002 Європейського Парламенту та Ради від 5 листопада 2002 року.

Закон детально перераховує винятки, коли він не застосовується окремими видами контрагентів.

Суб'єктами публічних закупівель є: договірні сторони, кандидати, учасники та виконавці.

Учасниками публічних контрактів є всі публічні органи. Вони поділяються на публічні та секторні.

Державними виконавцями є: Президент Республіки Болгарія; голова Національних зборів; прем'єр-міністр; міністри; омбудсмен Республіки Болгарія; голова Болгарського національного банку; голова Конституційного суду Республіки Болгарія, адміністративні керівники органів судової влади, які розпоряджаються незалежними бюджетами, а також адміністративні керівники прокуратур країни; губернатори регіонів; мери муніципалітетів, регіонів, мерій, а також заступники мерів, коли вони відповідають за бюджет; керівники державних органів; голови державних комісій; виконавчі директори органів виконавчої влади; керівники державних установ, утворених законом або розпорядженням Ради Міністрів, у тому числі окремих структур органів виконавчої влади, коли вони є юридичними особами та розпорядниками бюджетних коштів; представники громадсько-правових організацій; керівники дипломатичних і консульських представництв Республіки Болгарія за кордоном, а також постійних представництв Республіки Болгарія при міжнародних організаціях; представництво медичних закладів – комерційних товариств згідно зі ст. 36-37 Закону про медичні заклади, що перебувають у державній та/або муніципальній власності, де понад 50 відсотків доходу надходить з державного та/або муніципального бюджету, а також з бюджету Національної каси медичного страхування; керівники ЦЗО, створених для забезпечення потреб державних замовників.

Публічними замовниками є також об'єднання зазначених замовників, за винятком останніх керівників.

Галузевими замовниками є: представники державних підприємств та їх об'єднань, коли вони здійснюють одну або декілька галузевих видів діяльності; представники торговців або інші особи, які не є державними підприємствами, коли на основі спеціальних або виключних прав вони здійснюють одну або декілька галузевих видів діяльності; керівники ЦЗО, створених для забезпечення потреб галузевих замовників.

Коли державний замовник, який здійснює галузеву діяльність, укладає контракти для цілей галузевої діяльності, він застосовує правила, що застосовуються до галузевих замовників. Замовник може визначити посадову особу для організації та/або проведення державних закупівель. Два або більше

замовників можуть укласти договір про спільне укладання публічного замовлення. Замовники мають право присуджувати державні контракти, укладати рамкові угоди або керувати динамічною системою закупівель разом із замовниками з інших держав-членів.

Кандидатом або учасником процедури публічних закупівель може бути будь-яка болгарська або іноземна фізична або юридична особа, а також їх об'єднання.

Виконавець публічної закупівлі – кандидат, який брав участь у процедурі публічної закупівлі та з яким замовник уклав договір про публічну закупівлю.

Акти органів, що здійснюють державні закупівлі, прийняті у зв'язку з проведенням процедур публічних закупівель, є індивідуальними адміністративними актами.

Якщо предметом публічної закупівлі є надання послуг, а також будівництво, що є похідним від основного предмета закупівлі, то вона присуджується як державна закупівля послуг.

Процедури, передбачені Законом про публічні закупівлі, повинні застосовуватися під час укладання державних контрактів з об'єктами, які мають граничні значення, визначені законом. Важливою ознакою для визначення виду процедури є визначення вартості публічної закупівлі. Він повинен включати всі передбачувані витрати за весь період дії договору, незалежно від його тривалості.

Незважаючи на те, що визначення вартості публічної закупівлі є гіпотетичною величиною, замовник повинен провести всі можливі розрахунки для її визначення якомога точніше. У разі виявлення порушень при визначенні вартості публічної закупівлі до винних передбачено майнові санкції.

3. Правила оголошення та процедури укладання державних закупівель

До 1 жовтня 2004 року на підставі старого ЗОП щорічно до 31 січня замовники державних закупівель надсилали для опублікування в «Держвіснику» інформацію про заплановані державні закупівлі протягом року. Їх загальна вартість повинна була дорівнювати або перевищувати 1 мільярд левів. Метою було інформування потенційних кандидатів у підрядники. Інформація мала містити окремо заплановані публічні контракти на будівництво, поставки та послуги. Оприлюднення інформації не зобов'язувало замовників проводити процедури державних закупівель. Вони мали право виявити процедури, не включені до оприлюдненої інформації, не раніше ніж через місяць після її додаткової публікації.

Міністр державної адміністрації створював Реєстр державних закупівель. Замовники були зобов'язані надсилати всю інформацію, пов'язану з укладанням державних контрактів, до адміністрації Ради міністрів для внесення до Реєстру, який є відкритим.

З прийняттям Закону про державні закупівлі у 2004 році окремий міністр уряду мав повноваження щодо реалізації державної політики у сфері державних закупівель. З 2009 по 2013 рік це був міністр економіки, енергетики та туризму, з 2013 по 2014 рік – міністр економіки та енергетики, а з 2014 року – міністр економіки.

На міністра покладено такі функції: розробка проектів нормативних актів та міжнародних договорів у сфері державних закупівель; подання до 31 березня відповідного року річного звіту про діяльність Держзакупівель для прийняття Радою Міністрів; затвердження зразків оголошень та інформації про укладені державні закупівлі та проведені тендери на проекти; здійснення та координація міжнародного співробітництва Республіки Болгарія з організаціями у сфері державних закупівель інших країн.

При Міністерстві економіки було створено Агентство державних закупівель, яке є юридичною особою зі штаб-квартирою в Софії [7]. Діяльність, структура, організація роботи та чисельний склад агентства визначаються організаційним положенням, прийнятим Радою Міністрів. Агентство збирає всю необхідну інформацію щодо проведених державних закупівель та з цією метою веде Реєстр державних закупівель. Агентство є отримувачем усіх прав на поточний Реєстр державних закупівель, який веде Міністр державної адміністрації, включаючи технічні засоби для його ведення.

У 2004 році при агентстві був створений Третейський суд, який вирішував і розглядав спори, що виникають у зв'язку з державними закупівлями. З 2006 року будь-яке рішення, дія чи бездіяльність замовників у процедурі публічних закупівель до моменту укладення договору або рамкової угоди підлягає оскарженню на предмет їх правомірності до Комісії з питань захисту конкуренції.

Публічні контракти присуджуються відповідно до процедури, яка відповідає законодавчим принципам, що гарантує публічність процедури та прозорість, вільну та чесну конкуренцію, забезпечує рівні можливості для участі всіх кандидатів та гарантує захист комерційної таємниці кандидатів та їх пропозиції.

Укладання державних контрактів здійснюється шляхом проведення 13 видів процедур: відкрита процедура; обмежена процедура; конкурсна процедура з переговорами; переговори з попереднім за-

прошенням до участі; укладення контракту з публікацією повідомлення про контракт; змагальний діалог; партнерство для інновацій; переговори без попереднього повідомлення; ведення переговорів без попереднього запрошення до участі; укладення контракту без публікації повідомлення про контракт; конкурс проектів; публічний конкурс і прямий підряд.

Відкрита процедура та публічний конкурс – це процедури, коли всі зацікавлені сторони можуть подати тендерну пропозицію.

Процедура з обмеженим доступом – це процедура, за якої тендерні пропозиції можуть подавати лише ті кандидати, які отримали запрошення від замовника після попереднього відбору.

У процедурах конкурентної процедури з переговорами, переговорів з попереднім запрошенням до участі та переговорів з оприлюдненням оголошення про закупівлю замовник проводить переговори з кандидатами, які отримали запрошення після попереднього відбору. В якості основи для проведення переговорів заявники подають первинні пропозиції.

Конкурентний діалог – це процедура, під час якої замовник проводить діалог із попередньо відібраними кандидатами з метою визначення одного чи кількох запропонованих рішень, які відповідають його вимогам, після чого запрошує запропонованих кандидатів подати остаточні пропозиції.

Інноваційне партнерство – це процедура, за якої замовник проводить переговори з допущеними кандидатами після попереднього відбору з метою встановлення партнерства з одним або декількома партнерами для здійснення певної науково-дослідної діяльності.

У переговорних процедурах – переговорах без попереднього оголошення, переговорах без попереднього запрошення до участі та переговорах без публікації повідомлення про контракт, а також прямих переговорах замовник проводить переговори для визначення положень договору з однією або декількома точно визначеними особами.

Конкурс проектів – це процедура, під час якої замовник набуває в основному в сферах містобудування, архітектури, інженерії або обробки даних план або проект, обраний незалежним журі на основі конкурсу з нагородами або без них. Конкурс проекту може бути відкритим і закритим.

Закон окремо регулює процедури, що застосовуються державними замовниками, та процедури, які застосовуються галузевими замовниками. Галузеві види діяльності – це види діяльності, пов'язані з: природним газом і теплою енергією; електрика; постачання води; транспортні послуги; експлуатація географічного району; Поштові послуги.

Як специфічні прийоми та інструменти для державних закупівель можуть використовуватися рамкові угоди, динамічні системи закупівель, електронний аукціон, електронні каталоги, централізовані закупівлі.

Закон також регулює спеціальні правила укладання державних контрактів у сферах оборони та безпеки, а також правила укладання державних контрактів малої вартості.

Регульовані процедури, методики та інструменти, а також спеціальні правила у своїй кількості допускають занадто багато варіантів для державних закупівель. У державному управлінні замовникам надзвичайно складно з їх окремим зверненням через відсутність підготовки, а іноді й бажання обійти закон, що призводить до корупційних дій.

1 січня 2020 року в Республіці Болгарія було запущено електронне здійснення державних закупівель [19]. Загальна цифровізація здійснюється через Централізовану автоматизовану інформаційну систему «Електронні державні закупівлі», адміністрування якої здійснює Держзакупівель.

4. Загальні правила укладання публічного замовлення

Замовники приймають рішення і можуть оголосити про свої наміри здійснити державні закупівлі або укласти рамкові угоди протягом наступних 12 місяців шляхом публікації попередніх повідомлень. Залежно від типу замовника це: оголошення для попереднього інформування – для державних замовників; періодичне індикативне оголошення – для галузевих контрагентів.

Оголошенням про державну закупівлю замовник оголошує про відкриття процедури публічної закупівлі у випадках, визначених законом. Рішення та оголошення публікуються в Реєстрі державних закупівель, який веде Держзакупівель. У випадках, визначених законом, вони також публікуються в «Офіційному журналі» Європейського Союзу.

При укладанні державних закупівель замовники використовують єдину національну електронну веб-платформу.

Документація для участі у процедурі державних закупівель повинна містити: технічні характеристики; інвестиційні та інші проекти, якщо це необхідно для підготовки пропозиції; методику визначення

комплексної оцінки пропозиції, якщо вона застосовна; зразки документів, а також інструкції щодо їх складання; проект договору.

У конкурсі проектів документація повинна містити: проектне завдання та вказівки щодо його виконання; всі технічні дані, необхідні для реалізації проекту; критерії оцінки проекту, їх питома вага та спосіб визначення комплексної оцінки проекту.

Документація може містити також інші документи, які надає або на які посилається замовник для визначення характеристик договору чи проекту та порядку проведення процедури або необхідні для підготовки заявок на участь, пропозицій чи проектів.

Замовники забезпечують необмежений, повний, безоплатний та прямий доступ в електронному вигляді до документації публічних закупівель. Особи можуть письмово звернутися до замовника за роз'ясненнями щодо рішення, оголошення, запрошення підтвердити зацікавленість, документації про державну закупівлю та описового документа не пізніше ніж за 10 днів до кінцевого терміну прийому заявок на участь та/або пропозицій.

Замовник може визначити стосовно кандидатів або учасників критерії відбору (придатність (дієздатність) до професійної діяльності; економічне та фінансове становище; технічні та професійні здібності).

Залежно від виду та етапу процедури кандидати подають заявки на участь, а учасники – пропозиції.

Замовник утворює комісію для проведення процедури публічних закупівель, визначає її склад та резерв. Комісія складається з непарної кількості членів.

Замовник встановлює строк завершення роботи комісії, який має відповідати специфіці публічної закупівлі. Цей термін не може перевищувати термін дії пропозицій. Оплата праці членів комісії та всі витрати, пов'язані з її діяльністю, здійснюються за рахунок замовника.

Рішення комісії приймаються більшістю голосів від її складу. Якщо член комісії виступає проти рішення, він підписує протокол із окремою думкою та письмово викладає свої аргументи. У разі коли з об'єктивних причин член комісії не може виконувати свої обов'язки та не може бути замінений резервним членом, замовник видає наказ про призначення нового члена.

Комісія надає звіт замовнику. Визначає виконавця публічних закупівель на підставі оцінки пропозицій за одним із критеріїв, зазначених в оголошенні: найнижча ціна та економічно найбільш вигідна пропозиція.

Якщо обраним критерієм є найбільш економічно вигідна пропозиція, замовник зобов'язаний визначити показники, їх відносну вагу та методику визначення оцінки кожного показника, яка включає допустимі значення для нього в числовому вираженні та його оцінку у заздалегідь визначених межах. Якщо з об'єктивних причин неможливо зазначити відносну вагу кожного показника, замовник розташовує їх у порядку зменшення важливості.

Процедури завершуються прийняттям рішення про: визначення виконавця за договором про державну закупівлю, у тому числі за договором, укладеним на підставі рамкової угоди; визначення контрагентів за рамковою угодою; рейтинг учасників та/або нагородження призами та/або іншими виплатами в конкурсі проектів; припинення процедури.

Замовники створюють та ведуть досьє щодо кожної публічної закупівлі з метою забезпечення документальної відстежуваності (аудиторського сліду) щодо всіх своїх дій та рішень, а також дій комісій з публічних закупівель, незалежно від того, чи здійснюються закупівлі в електронному вигляді.

Будь-яка заінтересована особа може звернутися з позовом про визнання недійсним договору про державну закупівлю, а також вимагати відшкодування збитків, завданих порушенням вимог Закону про публічні закупівлі під час проведення процедури закупівлі, відповідно до Цивільного процесуального кодексу / СРС/.

Скарга подається до Комісії з питань захисту конкуренції, а копія – замовнику, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржується. За вмотивованим зверненням скажника комісія може застосувати тимчасовий захід – зупинення процедури укладання публічного замовлення. При вирішенні клопотання комісія оцінює негативні наслідки затягування процедури та реальну небезпеку серйозної шкоди суспільним інтересам або інтересам сторін. У випадках, визначених державною службою зайнятості, комісія може допустити попереднє виконання рішення про обрання виконавця.

Для всіх невіршених питань щодо процедури оскарження в Комісії з питань захисту конкуренції застосовується процедура оскарження індивідуальних адміністративних актів згідно з Кодексом адміністративного судочинства /АПК/.

Рішення Комісії з питань захисту конкуренції може бути оскаржено до колегії Вищого адміністративного суду (ВАС) у складі трьох осіб протягом 14 днів з дня його повідомлення сторонам. ВАШЕ рішення є остаточним.

Держзакупівлі здійснюють зовнішній контроль за проведенням процедур державних закупівель.

Подальший контроль здійснюється Аудиторією та Держфінінспекцією.

Попередній, поточний та наступний контроль за державними закупівлями замовників можуть здійснювати також інші органи в межах своїх повноважень.

ЗОП передбачає створення постійно діючої методичної ради за участю цих органів для уніфікації практик здійснення контрольної діяльності.

Висновки. У результаті вищесказаного можна зробити наступні загальні висновки:

– протягом досліджуваного періоду з 1997 по 2024 рр. національне законодавство Республіки Болгарія щодо укладання державних контрактів неодноразово змінювалося: доповнювалося та вносились зміни;

– причини постійних змін у національному законодавстві про державні закупівлі завжди пов'язані з його гармонізацією з прийнятими європейськими директивами та регламентами у цій сфері;

– наявність набору процедур, прийомів та інструментів, регламентованих Законом про публічні закупівлі, а також спеціальних правил їх присудження не забезпечує надійності та справедливості для учасників у них, оскільки вони часто не запобігають реалізації корупційних дій.

Доцільно закріпити в національному законодавстві Республіки Болгарія нові спрощені правила та процедури здійснення державних закупівель, а також забезпечити постійне навчання замовників і підрядників щодо їх застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон за възлагане на държавни и общински поръчки, обн., ДВ. бр. 9/1997 г. Отменен. ДВ. бр.56/1999 г.
2. Закон за обществените поръчки, обн., ДВ. бр. 56/1999 г. Отменен. ДВ.бр.28/2004 г.
3. Наредба за възлагане на обществени поръчки под праговете, определени в чл.7, ал.1 от Закона за обществените поръчки, обн.ДВ. бр. 36/2000 г. Отменена 2004 г. с приемането на нов ЗОП.
4. Закон за обществените поръчки, обн.ДВ.бр.28/2004 г. Отменен. ДВ. бр.13/2016 г.
5. Устройствен правилник на Агенцията по обществените поръчки, обн.ДВ.бр.24/2004 г. Отменен. ДВ. бр.25/2017 г.
6. Вж. Правилник за прилагане на Закона за обществените поръчки, обн. ДВ. бр.53/2006 г. Отменен 2016 г. с приемането на нов ЗОП.
7. Агенция за обществените поръчки на Република България. URL: <https://www2.aop.bg/>
8. Наредба за условията и реда за възлагане на специални обществени поръчки, обн.ДВ.бр.80/2004 г. Отменена. ДВ. бр.75/2013 г.
9. Наредба за възлагане на малки обществени поръчки, обн.ДВ.бр.84/2004г. Отменена на 25.02.2012 г.
10. Наредба за осъществяване на предварителен контрол върху процедури за обществените поръчки, финансирани напълно или частично със средства на европейските фондове, обн.ДВ.бр.34/2009 г. Отменена с ДВ. бр.17/2012 г.
11. Наредба за провеждането на конкурси в устройственото планиране и инвестиционното проектиране, обн. ДВ. бр.26/2009 г. Отменена 2016 г. с приемането на новия ЗОП.
12. Наредба по чл. 13, ал. 3 от Закона за обществените поръчки (ЗОП) за критериите и реда за определяне на основни национални интереси в областта на сигурността и отбраната по смисъла на чл. 346 от договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и реда за сключване на договори, обн.ДВ.бр.75/2013 г. Отменена 2016 г. с приемането на новия ЗОП.
13. Бел.авт. Стратегията е приета с Решение № 498 на Министерския съвет от 11.07.2014г.14. Закон за обществените поръчки, обн. ДВ. бр. 13/2016 г., в сила от 15.04.2016 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.11/2024 г.
14. Директива 2014/24/ЕС и Директива 2014/25/ЕС, свързани с възлагането на обществените поръчки от класическите и съответно от секторните възложители; Директива 2014/23/ЕС относно концесиите.
15. Правилник за прилагането на Закона за обществените поръчки, обн. ДВ. бр.28/2016 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.25/2023 г.
16. Устройствен правилник на Агенцията по обществените поръчки, обн.ДВ.бр.25/2017 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.106/2023 г.
17. Наредба за външните експерти при предварителен контрол на обществените поръчки, обн. ДВ. бр. 17/2019 г.
18. Постановление на Министерския съвет на Република България № 332 от 13 декември 2019 г. за приемане на график за използване на Централизираната електронна платформа по чл. 39а, ал. 1 от Закона за обществените поръчки, обн. ДВ. 99/2019 г.

REFERENCE:

1. Zakon za v'zlagane na d'rzhavni i obschinski por'chki, obn., DV. br. 9/1997 g. Otmenen. DV. br.56/1999 g.
2. Zakon za obschestvenite por'chki, obn., DV. br. 56/1999 g. Otmenen. DV.br.28/2004 g.
3. Naredba za v'zlagane na obschestveni por'chki pod pragovete, opredeleni v chl.7, al.1 ot Zakona za obschestvenite por'chki, obn.DV. br. 36/2000 g. Otmenena 2004 g. s priemaneto na nov ZOP.
4. Zakon za obschestvenite por'chki, obn.DV.br.28/2004 g. Otmenen. DV. br.13/2016 g.
5. Ustroystven pravilnik na Agentsiyata po obschestveni por'chki, obn.DV.br.24/2004 g. Otmenen. DV. br. 25/2017 g.
6. Vzh. Pravilnik za prilagane na Zakona za obschestvenite por'chki, obn.DV. br.53/2006 g. Otmenen 2016 g. s priemaneto na nov ZOP.
7. Agentsiya za obschestveni por'chki na Republika B'lgariya. Available at: <https://www2.aop.bg/>
8. Naredba za usloviyata i reda za v'zlagane na spetsialni obschestveni por'chki, obn.DV.br.80/2004 g. Otmenena. DV. br. 75/2013 g.
9. Naredba za v'zlagane na malki obschestveni por'chki, obn. DV. br. 84/2004g. Otmenena na 25.02.2012 g.
10. Naredba za os'schestvyavane na predvaritelen kontrol v'rhu protseduri za obschestveni por'chki, finansirani nap'lnio ili chastichno s's sredstva na evropeyskite fondove, obn.DV.br.34/2009 g. Otmenena s DV. br. 17/2012 g.
11. Naredba za provezhdaneto na konkursi v ustroystvenoto planirane i investitsionnoto proektirane, obn. DV. br. 26/2009 g. Otmenena 2016 g. s priemaneto na noviya ZOP.
12. Naredba po chl. 13, al. 3 ot Zakona za obschestvenite por'chki (ZOP) za kriteriite i reda za opredelyane na osnovni natsionalni interesi v oblastta na sigurnostta i otbranata po smis'la na chl. 346 ot dogovora za funktsionirane na Evropeyskiya s'yuz (DFES) i reda za sklyuchvane na dogovori, obn. DV. br. 75/2013 g. Otmenena 2016 g. s priemaneto na noviya ZOP.
13. Bel.avt. Strategiyata e prieta s Reshenie # 498 na Ministerskiya s'vet ot 11.07.2014g.
14. Zakon za obschestvenite por'chki, obn.DV.br.13/2016 g., v sila ot 15.04.2016 g., s posl. izm. i dop. DV. br. 11/2024 g.
15. Direktiva 2014/24/ES i Direktiva 2014/25/ES, sv'rzani s v'zlaganeto na obschestveni por'chki ot klasicheskite i s'otvetno ot sektornite v'zlozhiteli; Direktiva 2014/23/ES otnosno kontsesiite.
16. Pravilnik za prilaganeto na Zakona za obschestvenitepor'chki, obn. DV. br.28/2016 g., s posl. izm. i dop. DV. br. 25/2023 g.
17. Ustroystven pravilnik na Agentsiyata po obschestveni por'chki, obn.DV.br.25/2017 g., s posl. izm. i dop. DV. br. 106/2023 g.
18. Naredba za v'nshnite eksperti pri predvaritelen kontrol na obschestveni por'chki, obn. DV. br. 17/2019 g.
19. Postanovlenie na Ministerskiya s'vet na Republika B'lgariya # 332 ot 13 dekemvri 2019 g. za priemane na grafik za izpolzване na Tsentraliziranata elektronna platforma po chl. 39a, al. 1 ot Zakona za obschestvenite por'chki, obn. DV. 99/2019 g.

УДК 35.073

JEL H57

Арабаджийський Ніколай, професор, доктор адміністрування та управління, Новий болгарський університет, Республіка Болгарія. **Публічне управління у сфері державних закупівель в Республіці Болгарія.**

Метою статті є представлення організаційно-правових аспектів державного управління у сфері державних закупівель у Республіці Болгарія. Проведено правовий аналіз національного законодавства та європейських директив і регламентів щодо здійснення державних закупівель за період з 1997 по 2024 рр. Висвітлено об'єкти та предмети державних закупівель. Проаналізовано правила оголошення та 13 процедур, регламентованих Законом про публічні закупівлі 2016 р. Вказано на проблеми їх практичного застосування. Такими є проблеми, пов'язані з регламентованими процедурами, які проводяться з переговорами без попереднього оголошення, переговорами без попереднього запрошення до участі та переговорами без публікації оголошення про контракт, а також прямими переговорами. Наголошується на позитивному ефекті від повної електронізації процедур через використання з початку 2023 року єдиної національної електронної веб-платформи. Висвітлено проблему навчання замовників та учасників публічних закупівель роботі з новим електронним майданчиком. Проаналізовано роль та визначені законодавством функції Держзакупівель, а також призначення державного реєстру державних закупівель, який воно адмініструє. Представлено функції міністра економіки, який реалізує державну політику в Республіці Болгарія у сфері державних закупівель після 2014 року. Проаналізовано функції державних органів, які здійснюють зовнішній, попередній, поточний та наступний контроль оскарження та оскарження рішень у зв'язку з процедурами здійснення державних закупівель – Держзакупівель, Держфінінспекція, Комісія у справах захисту прав споживачів, інші уповноважені органи, Рахункова палата, Вищий адміністративний суд. Зроблено спробу відстояти основну тезу про те, що чинна нормативно-правова база породжує організаційно-правові проблеми, що призводять до корупції, і її доцільно вдосконалювати.

Ключові слова: державні закупівлі, об'єкти та предмети державних закупівель, Держзакупівлі, корупційні практики.

UDC 35.073

JEL H57

Nikolay Arabadzhiski, Professor, Doctor of Administration and Management, New Bulgarian University, Republic of Bulgaria. **Public administration in the field of public procurement in the Republic of Bulgaria.**

The purpose of the development is to present the organizational and legal aspects of public administration in the field of public procurement in the Republic of Bulgaria. A legal analysis of the national legislation and European directives and regulations on the awarding of public procurement for the period from 1997 to 2024 was carried out. The objects and subjects of public procurement were highlighted. The rules for announcing and the 13 procedures regulated in the Public Procurement Act of 2016 have been analyzed. The problems in their practical application have been pointed out. Such are the problems related to regulated procedures, which are carried out with negotiation without prior announcement, negotiation without prior invitation to participate and negotiation without publication of a contract notice, as well as direct negotiation. Emphasis is placed on the positive effect of the complete electronicization of the procedures, through the use from the beginning of 2023 of a unified national electronic web-based platform. The problem of training contracting authorities and participants in public procurement to work with the new electronic platform has been highlighted. The role and specific functions of the Public Procurement Agency established by law, as well as the purpose of the public Register of Public Procurement, which it administers, has been analysed. The functions of the Minister of Economy, who implements state policy in the Republic of Bulgaria in the field of public procurement after 2014, are presented. The functions of the state bodies that carry out external, preliminary, current and subsequent control of appeals and contesting decisions in connection with the procedures for awarding public procurement are analyzed – Public Procurement Agency, State Financial Inspection Agency, Consumer Protection Commission, others authorized bodies, the Audit Chamber, the Supreme Administrative Court. An attempt has been made to defend the main thesis that the current regulatory framework gives rise to organizational and legal problems leading to corrupt practices and it is expedient to improve it.

Key words: public procurement, objects and subjects of public procurement, Public Procurement Agency, corruption practices.